

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Teze diplomové práce

Ekonomická efektivnost výroby konzumních brambor

v Senagro a.s. Senožaty

Aneta Nevosádová

© 2015 ČZU v Praze

Ekonomická efektivnost výroby konzumních brambor v Senagro a.s. Senožaty

Souhrn

Stěžejním tématem této diplomové práce je ekonomická efektivnost pěstování a skladování konzumních brambor v prostředí zemědělského podniku Senagro a.s. Senožaty. Teoretická část obsahuje obecná východiska pro zpracování práce a je založená na literární rešerši. Teoretická část se zabývá zejména ekonomickou efektivností obecně, kalkulací nákladů a výnosů v zemědělských podnicích, postavením pěstování konzumních brambor v rámci České republiky a EU.

Zemědělský podnik Senagro a.s. hospodaří v bramborářské výrobní oblasti na Vysočině a na výrobu brambor se dlouhodobě specializuje. V praktické části práce je vyhodnocena efektivnost pěstování brambor v podniku a porovnána rentabilita pěstování brambor v tomto podniku s ostatními podniky v České republice.

V závěru práce jsou výsledky analýzy zhodnoceny a navrženy možnosti dalšího rozvoje.

Klíčová slova:

Konzumní brambory, ekonomická efektivnost, náklady, výnosy, rentabilita, skladování

Konzumní brambory dnes u nás zabírají druhé místo ve spotřebě potravin. Přesto plochy pro jejich pěstování v České republice a potažmo i v Evropské unii neustále klesají. Ekonomika pěstování konzumních brambor je závislá na třech hlavních faktorech; intenzitě výnosu, tržním zhodnocení produkce a celkové výši nákladů.

Cíl práce a metodika

Cílem práce je zhodnocení ekonomické efektivnosti výroby a skladování brambor v podniku SENAGRO a.s. a navržení případných doporučení na její zlepšení.

Ekonomická situace podniku je popsána výší hospodářského výsledku jednak za podnik celkem a jednak podle jednotlivých hospodářských středisek.

Postavení hodnoceného odvětví a jeho význam pro podnik ukazuje podíl brambor na orné půdě a podíl na tržbách rostlinné výroby. Velikost tržeb na ha je porovnána s vybranými plodinami.

Za vrcholový ukazatel ekonomické efektivnosti odvětví je zvolena rentabilita nákladů. Aby mohl být výsledný ukazatel rentability vyhodnocen, je porovnán s výsledky celorepublikového průměru a také s dalšími podniky, z bramborářské výrobní oblasti.

Celkové vlastní náklady na výrobu brambor v SENAGRO a.s. zahrnují veškeré náklady vynaložené na pěstování brambor a dále náklady na jejich skladování a balení, což jsou náklady na provoz bramborárny.

V rámci vlastní práce jsou nejdříve jednotlivé nákladové okruhy rozebrány z hlediska jejich obsahu a vývoje v pětiletém intervalu za roky 2009 – 2013. Vývoj nákladů v podniku je porovnán s indexem cen vstupů do zemědělství uvedených v zelené zprávě vydávané ministerstvem zemědělství a s daty z Českého statistického úřadu. Celkové vlastní náklady jsou uvedeny v Kč/ha. Celkové výnosy zahrnují kromě tržní realizace produkce, také poskytnuté dotace.

Pro zhodnocení rizikovosti pěstování brambor je využit variační koeficient, který udává jak je velký rozptyl hodnot ve sledovaných letech. Je počítán pro cenu realizované zemědělské produkce a také pro výnosy. Pokud je variační koeficient menší než 5 %, jsou hodnoty stabilní, pokud je vyšší než 25 %, jsou hodnoty velmi nestabilní a riziko je tedy vysoké.

Ceny jsou dále rozebrány z hlediska změn průměrné měsíční realizační ceny v jednom sledovaném roce, s cílem zjistit, kdy je nejvýhodnější produkci uvádět na trh.

Pro porovnání podniku s celorepublikovým průměrem jsou využity databáze ÚZEI – databáze nákladovosti zemědělské výroby za všechny oblasti a nákladovosti v bramborářské výrobní oblasti.

Velikost dotací na hektar produkční plochy jsou průměrné roční hodnoty udávané ČSÚ.

Porovnání sledovaného podniku s celorepublikovým průměrem i s ostatními podniky bramborářské výrobní oblasti je prováděno za rok 2013.

Výsledky

Zemědělský podnik SENAGRO a.s. hospodaří dlouhodobě se ziskem, který z velké části investuje zpět do dalšího rozvoje. Ze všech středisek přináší do podniku nejvyšší zisk středisko rostlinné výroby. Podnik na orné půdě pěstuje zejména pšenici, ječmen, řepku olejku a také brambory. Tržní realizace brambor přináší podniku nejvyšší zisky.

Celkové náklady na pěstování a skladování brambor byly v letech 2009-2013 průměrně 105 133 Kč/ha neboli 3 308 Kč/t produkce. Nejvýznamnější položkou byly náklady na sadbu, chemickou ochranu, hnojiva, třídění a skladování a také mzdové náklady. Podnik při nákupu materiálu využívá své specializace, tedy velkého poptávaného množství při vyjednávání s dodavateli hnojiv a chemikálií. Má tedy nasmlouvané výhodné ceny a snižuje si tak celkové náklady.

Porovnáním nákladů v SENAGRO a.s. s ostatními podniky v České republice a bramborářské výrobní oblasti najdeme v jednotlivých nákladových položkách významné rozdíly. Tyto rozdíly jsou ale z velké části způsobené odlišnou metodikou přiřazování nákladů k jednotlivým výkonům.

Vyšší náklady jsou vydávány na hnojiva a chemikálie. Toto se příznivě projevuje ve stabilitě naturálního výnosu. Dalším rozdílem jsou vyšší odpisy způsobené významnými investicemi zejména do skladovacích kapacit.

Celkové vlastní náklady v SENAGRO a.s. byly v roce 2013 110 209 Kč/ha v bramborářské výrobní oblasti byly náklady 120 320 Kč/ha a v České republice průměrně 111 877 Kč/ha. Náklady na hektar osázené plochy tedy byly v SENAGRO a.s. ze všech sledovaných podniků nejnižší.

Náklady na tunu produkce jsou vlivem vyššího výnosu dokonce ještě nižší a to o 21 % než je průměr v České republice. Celkově jsou tedy náklady v SENAGRO a.s. vlivem větší specializace a velké osázené plochy nejnižší.

Naturální výnosy konzumních brambor jsou obecně nad hranicí stability.

Vnitropodnikový prodej produkce na středisko balírny brambor probíhá za cenu 2 600 Kč/t a meziročně se nemění. Tato cena je ale nižší, než jsou celkové náklady na výrobu a skladování tuny produkce. Proto jsou výnosy ve středisku výroby brambor podhodnocené, zatímco balírna brambor má výnosy uměle vyšší.

Pro větší vypovídací schopnost výkazů hospodaření středisek, by měl podnik vnitropodnikovou cenu konzumních brambor stanovit na úrovni celkových nákladů na 1t produkce. V letech 2009-2013 bylo vnitropodnikově prodáno průměrně 50 % z celkové produkce brambor. 31 % bylo prodáno externím odběratelům, zbytek výnosu připadá na odpad a skladovací ztráty.

Na balírnu se prodává velká část produkce, protože toto středisko dalším zpracováním vytváří přidanou hodnotu a umožňuje tak prodávat produkci za ještě vyšší ceny.

Externí odběratelé střediska výroby brambor jsou zejména velkosklady se zeleninou. Cena a poptávané množství jsou utvářeny trhem. Vzhledem k tomu, že brambory nejsou diverzifikovaný produkt a jsou značně ohroženy dovozem ze zahraničí, nemá zemědělský výrobce možnost ovlivňovat cenu ani velikost prodeje. Výjimkou jsou roky (např. 2013), kdy je produkce v Evropské unii malá a poptávka společně s cenou roste.

Další výhodou pro SENAGRO a.s. je možnost brambory celoročně skladovat.

Cena během hospodářského roku roste a nejvyšší je těsně před další sklizní a také v období Vánočních svátků, kdy je spotřeba konzumních brambor vyšší. Skladováním má tak podnik možnost vybrat si, kdy bude svoji produkci realizovat na trhu.

Dalším příjmem jsou pro zemědělské podniky dotace. Jejich účelem je přispívat na úhradu nákladů a zvyšovat tak důchod zemědělských výrobců. U konzumních brambor kryjí dotace 6,8 % nákladů, zatímco například u ječmene se jedná až o 41 %. Společně s nestabilními cenami a výnosy jsou toto hlavní důvody, proč zemědělci v České republice a potažmo i celé Evropské unii ustupují od pěstování brambor.

Porovnáním rentabilit dojdeme k závěru, že ekonomická efektivnost pěstování brambor je na mnohem vyšší úrovni než ostatní podniky v bramborařské výrobní oblasti a v České republice. Ostatní podniky byly všechny sledované roky ve ztrátě, zatímco SENAGRO a.s. mělo mírně ztrátové jenom dva roky. Důvodem ztráty byla velmi nízká cena konzumních brambor na trhu.

Lepší ekonomická efektivnost je dána vysokou specializací na pěstování brambor, díky které se náklady na produkci rozpouští ve větším množství. Dále možnost skladování brambor a následný prodej v průběhu roku podle velikosti tržní ceny a také možnost posklizňové úpravy brambor v podniku.

Proto by měl podnik i nadále pokračovat touto cestou a neustále investovat do technologií na pěstování a zpracování brambor. Brambory po sklizni dále upravovat a tím zvyšovat jejich přidanou hodnotu, která je zdrojem zisků v podniku.

Seznam použitých zdrojů

MARTINOVIČOVÁ, Dana, Miloš KONEČNÝ a Jan VAVŘINA. *Úvod do podnikové ekonomiky: metodická příručka*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, 208 s. ISBN 978-80-247-5316-4.

PETEROVÁ, Jarmila. *Ekonomika výroby a zpracování zemědělských produktů*. 4. Vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2010, 251 s. ISBN 978-802-1320-536.

SYNEK, Miloslav. *Podniková ekonomika*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2002, 479 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-717-9736-7.

VOKÁL, Bohumil. *Brambory: šlechtění, pěstování, užití, ekonomika*. 1. vyd. Praha: ProfiPress, 2013, 160 s. ISBN 978-80-86726-54-0.

ŽÍDKOVÁ, Dana a Eva ROŠCHATECKÁ. *Ekonomika podniků*. 1. Vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2009, 155 s. ISBN 978-80-213-1886-1.

ŽIŽKA, Jan. *Situační a výhledová zpráva: brambory*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2013, 56 s. ISSN 1211-7692.

ÚZEI. [Http://www.uzei.cz/nakladovost-zemedelskych-vyrobku/](http://www.uzei.cz/nakladovost-zemedelskych-vyrobku/): *NÁKLADOVOST ZEMĚDĚLSKÝCH VÝROBKŮ* [online]. Praha: Mánesova 1453/75, 120 00 Praha 2, 2013, 01. 05. 2012 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.uzei.cz/>

Výroční zpráva SENAGRO a.s. za rok 2013: [online]. [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.justice.cz/>

Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2012: *"Zelená zpráva"* [online]. Ministerstvo zemědělství, 25. 2. 2014 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/291876/Zprava_o_stavu_zemedelstvi_CR_za_rok_2012.pdf